

Οι οπαδοί των αιρέσεων συνηθίζουν συστηματικά να καυχώνται για τον ενάρετο βίο των μελών της «Ομολογίας» τους και συγχρόνως να στιγματίζουν τα μέλη της ιστορικής Εκκλησίας ως κατάφορτα από αμαρτίες και πάθη. Αρέσκονται, μάλιστα, αφ' ενός μεν να μεγαλοποιούν τα λεγόμενα εκκλησιαστικά σκάνδαλα, αφ' ετέρου δε να προβάλλουν κάποια παραδείγματα αν-θρώπων οι όποιοι δημόσια ομολογούν ότι προσχωρώντας στην συγκεκριμένη «Ομο-λογία» τους αυτόματα απαλλάχθηκαν από φοβερά πάθη, όπως το πάθος του τσιγάρου, των ναρκωτικών, του αλκοολισμού, της σαρκολατρίας κ. α. Οι ομολογίες αυτές προβληματίζουν πολλούς και τους κάνουν να διερωτώνται, μήπως στην συγκεκριμένη αίρεση υπάρχει όντως η αλήθεια.

Είναι μαρτυρημένο ότι κατά κανόνα ο ενάρετος βίος συνδέεται με την αληθινή πίστη και η αμαρτωλή διαγωγή με την πλανεμένη πίστη. Αυτό το έδίδαξε ο ίδιος ο Ιησούς με τον λόγο του: «πας ο φαύλα πράσων μισεί το φως και ουκ έρχεται προς το φως... ο δε ποιών την αλήθειαν έρχεται προς το φως». Την ίδια αλήθεια υπενθυμίζει με άλλη διατύπωση και ο άγιος Χρυσόστομος, ο οποίος γράφει ότι «εάν η πίστη χωρίς τον ενάρετο βίο δεν έχει καμία άξια, πολύ περισσότερο ισχύει το αντίστροφο».

Ο προβληματισμός, όμως, για το αν και πως συνδέεται η πίστη με τον ενάρετο ή αμαρτωλό βίο αυτών που την υποστηρίζουν, οφείλεται κυρίως στην άγνοια που έχουν οι πολλοί για το ακριβές περιεχόμενο της αρετής. Αυτή η άγνοια δημιουργούσε τον ίδιο ακριβώς προβληματισμό και στους ανθρώπους των πρώτων χριστιανικών αιώνων, σε σχέση τότε με τους ειδω-λολάτρες. Μας τον μεταφέρει ανάγλυφα ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος από την εποχή του (τέλη 4ου αι. μ. Χ.): «Τι λοιπόν, λέ-νε οι πολλοί, δεν υπάρχουν και χριστιανοί που επιτελούν έργα αμαρτωλά, αλλά και ειδωλολάτρες που ζουν ενάρετα;».

Στον προβληματισμό αυτό απάντα άμεσα ο ίδιος ο οικουμενικός διδάσκαλος, αξιοποιώντας την βασική θεολογική αρχή της διακρίσεως. Διακρίνει δηλαδή δύο ειδών αρετές την πνευματική αρετή, αυτήν που εμφανίζεται ως καρπός του Αγίου Πνεύματος, και την φυσική αρετή, αυτήν που έχουν λάβει όλοι οι άνθρωποι με την δημιουργία τους από τον θεό. «Κι εγώ γνωρίζω, λέγει, ότι υπάρχουν χρι-στιανοί που ζουν με φαυλότητα. Εάν όμως υπάρχουν ειδωλολάτρες που ζουν ενάρετα αυτό ακόμη δεν το έχω διαπιστώσει με βε-βαιότητα. Βέβαια, μη μου μιλάς για αυτούς που είναι από τη φύση τους επιεικείς και κόσμιοι, διότι αυτό στην πραγματικότητα δεν είναι αρετή. Αντίθετα, μίλησέ μου για εκείνον που αντιμετωπίζει στον βίο τούτα πάθη και γνωρίζει να φιλοσοφή... Ούτε πάλι να μου προβάλλεις ως επιχείρημα ότι ο τάδε ειδωλολάτρης ζει με σωφροσύνη και δεν αρπάζει τα αγαθά των άλλων, διότι δεν είναι μόνα αυτά που συνιστούν την αρε-τή. Διότι, ποιο το όφελος για κάποιον που τα έχει όλα αυτά, αλλά παραμένει δούλος της κενοδοξίας και υπολογίζοντας την συντροφιά των φίλων του παραμένει στην πλάνη; Αυτό σίγουρα δεν είναι δείγμα καλού βίου, διότι όποιος είναι δούλος της δόξης δεν είναι λιγώτερο απαράδεκτος από εκείνον που πορνεύει». Σε άλλο δε σημείο σημειώνει: «Και από που θα προέλθη ο τέλειος (ενάρετος) βίος; Από πουθενά αλλού, παρά μόνον από την θεία ενέργεια. Πως τότε εξηγείται ότι υπάρχουν και ει-δωλολάτρες με ενάρετο βίο; Εκείνοι, αν τελικά υπάρχουν τέτοιοι, υπάρχουν είτε εκ φύσεως, είτε από κενοδοξία».

Μελετώντας προσεκτικά και βαθύτερα τα παραπάνω κείμενα παρατηρούμε, ότι για να απαντήσει ο ιερός πατήρ στο ερώ-τημα, που τίθεται από τους πολλούς, ξεκινά από τον προσδιορισμό της αρετής.

Είναι γνωστό, ότι η αρετή ως έννοια αποτελεί βασικό γνώρισμα τόσο του ήθους όσο και της ηθικής, αλλά στην κάθε μία περίπτωση διαφοροποιείται ως προς το περιεχόμενο και την ποιότητά της. Αυτό το γνωρίζει πολύ καλά ο άγιος Χρυσόστομος και γι' αυτό ομιλεί έχοντας ως δεδομένη την ύπαρξη δύο ειδών αρε-τής της φυσικής αρετής των ηθικών συ-στημάτων, που είναι κατά σχήμα αρετή, και της πνευματικής αρετής του εκκλησιαστικού ήθους, που είναι η όντως αρετή .

Σύμφωνα με αυτή την διάκριση δεν έχουν πραγματική αρετή εκείνοι που απλώς διαθέτουν διάφορα φυσικά χαρί-σματα. Αρετή έχουν εκείνοι που παλεύ-ουν με τα πάθη και τα νικούν. Κι αυτό το επιτυγχάνουν με την θεία χάρη, η οποία προσφέρεται από το Άγιο Πνεύμα με τα Μυστήρια της Εκκλησίας. «Τα άγια Μυ-στήρια είναι αι πηγαί των αγίων αρετών, αι δε άγιοι αρεταί καρποί των αγίων Μυ-στηρίων της Εκκλησίας, διότι εξ αυτών γεννώνται, δι' αυτών αναπτύσσονται και τρέφονται και ζουν, δι' αυτών τελειοποι-ούνται και αιωνίζονται» [π. Ιουστίνου Πόποβιτς, Άνθρωπος και θεάνθρω-πος, σ. 90 ].

Οι παρατηρήσεις αυτές μας βοηθούν να διακρίνουμε τα κύρια γνωρίσματα της πνευματικής αρετής.

Το ένα είναι η προέλευση της από το Άγιο Πνεύμα και η προσφορά της απ' Αυ-τό μόνον στον αναγεννημένο και συνδε-δεμένο με τα πραγματικά Μυστήρια της μιας Εκκλησίας, με τα όποια προσφέρεται η θεία χάρη. Πρόκειται για την αρετή που ο απόστολος Παύλος την ονομάζει «καρπόν του Πνεύματος». Στο σημείο αυ-τό είναι ενδιαφέρουσα και η άλλη παρα-τήρηση του αγίου Χρυσόστομου ότι «μας είναι απαραίτητη η άνωθεν ενίσχυση και διδασκαλία, για να βαδίσουμε τον δρόμο που οδηγεί στην αρετή».

Το δεύτερο γνώρισμα της είναι η ελεύ-θερη συνέργεια του ανθρώπου, που εκ-φράζεται με την ενσυνείδητη αποδοχή της θείας ενεργείας και την προσωπική συμμετοχή στον αγώνα κατά των παθών.

Ενάρετος πνευματικά δεν είναι αυτός που απλώς είναι απαλλαγμένος από κά-ποιο πάθος κατά φυσική ακολουθία, άλλ' αυτός που ελεύθερα αγωνίστηκε επικαλούμενος την θεία χάρη και έτσι κατόρθωσε να απαλλαγεί από το πάθος. Όπως το διατυπώνει σε άλλη περίπτωση ο οικου-μενικός διδάσκαλος, «Όσοι αγάπησαν με πολύ πόθο τον τρόπο σκέψεως και ζωής, που περιέχεται στην καινή διδαχή του Χρι-στού δεν έγιναν έτσι με τον φόβο και τον τρόπο, ούτε με την απειλή και την τιμωρία, αλλά με την θεία αγάπη και τον ζωντανό πόθο για τον Θεό. Και δεν χρειάσθηκαν ού-τε προστάγματα, ούτε εντολές και νόμους, για να ακολουθήσουν την αρετή και να απο-φύγουν την κακία, αλλά ως τέκνα ευγενι-κής καταγωγής και ελεύθερα και έχοντας επίγνωση της αξίας τους, χωρίς κανένα φόβο και καμμία τρομοκρατία, από μόνοι τους πορεύθηκαν προς την αρετή».

Το τρίτο, τέλος, γνώρισμα της πνευμα-τικής αρετής, κατά τον άγιο Χρυσόστομο, είναι η καθολικότητά της. Πράγματι ενά-ρετος δεν είναι αυτός που κατέχει μία και περισσότερες

αρετές, αλλά εκείνος που στολίζεται με όλες τις αρετές, διότι ποια είναι η αξία για κάποιον να σωφρονεί και να ελεεί, αλλά να είναι συγχρό-νως γεμάτος από εγωισμό και φιλοδο-ξία; Την αλήθεια αυτή την διατυπώνει και πάλι γενικώτερα ο άγιος πατήρ με αφορμή την ερμηνεία των Μακαρισμών. «Μακάριοι οι καθαροί τη καρδία...». «Κα-θαρούς εδώ ονομάζει αυτούς που έχουν την καθολική αρετή και έχουν καθαρή την συνείδησή τους από κάθε πονηρό και όχι απλώς αυτούς που ζουν με σωφροσύνη,... επειδή είναι πολλοί εκείνοι που ελεούν μεν και δεν αρπάζουν, ούτε είναι πλεονέκτες, αλλά πορνεύουν και ασελγούν, πρόσθεσε αυτό για να δείξει ότι δεν αρκεί το πρότερον».

Με βάση όλα τα παραπάνω δεδομένα τίθεται επιτακτικό το ερώτημα: Διαθέτει αυτά τα γνωρίσματα η αρετή, όπως την αντιλαμβάνονται τα ποικίλα αιρετικά συστήματα; Την απάντηση στο ερώτημα αυτό θα επιχειρήσουμε να δώσουμε στη συνέχεια.

Στο προηγούμενο άρθρο, αφού εντοπί-σαμε τρία βασικά γνωρίσματα της αληθινής, της όντως αρετής, την πνευματικότη-τα, την ελευθερία και την καθολικότητα, θέσαμε το ερώτημα εάν διαθέτει αυτά τα γνωρίσματα η αρετή, όπως την αντιλαμ-βάνονται τα ποικίλα αιρετικά συστήμα-τα. Η απάντησή μας είναι εκ προοιμίου αρνητική. Και εξηγούμε τους λόγους.

Οι οπαδοί των συστημάτων αυτών αν-τιλαμβάνονται την αρετή μόνον ως απλό φυσικό χάρισμα, χωρίς καν να υποψιά-ζονται ότι υπάρχει και άλλης ποιότητας αρετή, αυτή που δίδεται στα μέλη του Σώματος της Εκκλησίας ως καρπός του Αγίου Πνεύματος.

Η ηθική των αιρετικών είναι απλοποιητική και ταυτίζεται με τον στείρο προ-τεσταντικό ευσεβισμό. Όπως σημειώνει ο μεταστραφείς στην Ορθοδοξία πρώην ευαγγελικός Frank Scaeffler, για τις περι-πτώσεις αυτές, «Η πνευματικότητα είναι αποκομμένη από την εξωτερική, τη χειρο-πιαστή, την πραγματική μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας και τώρα υπάρχει μόνο στον δικό της εσωτερικοποιημένο κόσμο των συναισθημάτων. Μέσα στο κλίμα του ιδιωτικού ευσεβισμού... οι αρχαίες πνευμα-τικές αλήθειες της Εκκλησίας, οι οποίες κάποτε περιέκλειαν τις εσωτερικές και εξωτερικές εκδηλώσεις της πνευματικής ανάπτυξης, έχουν πλέον μαρανθεί». [Frank Scaeffler, Χορεύοντας Μόνος, σ. 248.]

Από την «πνευματικότητα» των ποικί-λων αιρετικών απουσιάζουν προκλητικά η άσκηση ως πορεία προς τη σωτηρία, η αυθεντική μυστηριακή ζωή και η θέωση ως στόχος της υπάρξεως του πιστού. «Αυτοί θέλουν ανάσταση και χαρίσματα πνευματικά, χωρίς να σταυρώσουν τον εαυτό τους δια της μετανοίας, της ασκήσεως, της νηστείας, της υπακοής στην Εκκλησία», σημειώνει ο π. Γεώργιος Καψάνης, ηγούμενος της Ι. Μο-νής Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους.

Όμως υπάρχει και η άλλη όψη της ηθι-κής των αιρετικών, που δεν είναι εύκολο να την παρατηρήσουν οι πολλοί. Πρόκειται για την τακτική εξαπάτησης, που χρησιμο-ποιούν για να αποκτήσουν οπαδούς. Αυτήν την τακτική χρησιμοποιούν στα διάφορα διαφημιστικά φυλλάδια, που σκορπίζουν παντού, ακόμη και μέσα στα γραμματοκι-βώτια ανυποψίαστων Ορθοδόξων, στα περιοδικά και στις εφημερίδες τους, αλλά και στις ραδιοφωνικές τους εκπομπές. Όταν απευθύνονται σε υποψήφια θύματα απο-φεύγουν να πουν τι ακριβώς πιστεύουν, αλλά αναφέρονται μόνον σ' εκείνα που μπο-ρούν να παραπλανήσουν όσους δεν είναι καλά ενημερωμένοι. Αυτή είναι η κλασική τακτική όλων των αιρετικών όλων των

αιώνων ως εισήγηση του διαβόλου, όπως την αποκαλύπτει ο άγιος Χρυσόστομος: «Και αυτό είναι μέθοδος τον διαβόλου· το να εισαγάγη δηλαδή πάντοτε κατά τρόπον απατηλόν την πλάνην μαζί με την αλήθειαν, και να την επικαλύπτει με τα ομοιώματα της αληθείας, ώστε να προσελκύη εύκολα αυ-τούς που εξαπατώνται εύκολα». [Αγίου Χρυσοστόμου, Εις Ματθ. 46,1· PG 5]

Η τακτική αυτή είναι αποτέλεσμα της ενεργείας μέσα τους κρυφών, αλλά ιδιαί-τερα σημαντικών παθών, όπως είναι ο εγωισμός, η κενοδοξία και η φιλοδοξία. Το σημαντικώτερο όμως δείγμα αλλοιώσεως της ηθικής των αιρετικών είναι το τόλμημά τους να χωρισθούν από την αιωνόβια μία Εκκλησία του Χριστού. Είναι αξιοπρό-σεκτη στο σημείο αυτό η παρατήρηση του αγίου Αυγουστίνου· «Όποιος χωρισθή από την Εκκλησία, κι αν ο Ίδιος νομίζει ότι ζει ζωή ενάρετη, μόνο για το ανόσιο έργο που έκανε να χωρισθεί από την ενότητα τον Χριστού, δεν θα έχει ζωή». [Αγίου Αυγουστίνου, Επιστ. 141]

Αλλά και αυτή η παραθεώρηση και η υποτίμηση όλων των αγίων της Εκκλησίας, που έζησαν με ακρί-βεια κατά το θέλημα του Θεού, δεν είναι μικρότερη ένδειξη έπαρσης και αλαζονεί-ας. Ούτε, επίσης και η παρέκκλιση από την ορθή Πίστη, που μας παρέδωκαν οι άγιοι. Στο σημείο αυτό είναι πολύ κατηγο-ρηματικός ο άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος: «Πας ο λέγων παρά τα διατεταγμένα, καν αξιόπιστος η, καν νηστεύη, καν παρθενεύη, καν σημεία ποιή, καν προφητεύη, λύκος σοιφαινέσθω εν προβάτω δορά προβάτων φθοράν κατεργαζόμενος». [Αγίου Ιγνατίου, Επιστ. 10,2,1]

Απογυμνωμένοι οι ποικίλοι αιρετικοί από το πνευματικό χάρισμα της διακρίσε-ως αδυνατούν να αντιληφθούν ότι διαφέ-ρει η ποιότητα της φυσικής αγάπης από εκείνη της πνευματικής, όπως και η ποιό-τητα της φυσικής ειρήνης από εκείνη της πνευματικής, ή της πραότητας και της αγαθωσύνης. Κυρίως όμως αδυνατούν να δεχθούν την θεία χάρη ως άκτιστη ενέργεια, η οποία με την ελεύθερη συνέργεια των ζωντανών μελών του θεανθρωπίνου Σώματος της μιας Εκκλησίας μορφώνει την πνευματική αρετή μέσα τους. Οι περισσότεροι αιρετικοί έχουν ως βασικό τους δόγμα τον λεγόμενο απόλυ-το προορισμό, που ουσιαστικά καταργεί την ανθρώπινη ελευθερία.

Είναι ιδιαίτε-ρα αποκαλυπτικά τα όσα γράφει ο Μαρτίνος Λούθηρος: «Η ανθρώπινη θέληση είναι σαν το σελλωμένο άλογο ανάμεσα σε δύο επίδοξους καβαλάρηδες. Εάν ο Θε-ός καθίση επάνω στη σέλλα, ο άνθρωπος επιθυμεί και ενεργεί όπως θέλει ο Θεός... άλλ' εάν ο καβαλάρης είναι ο διάβολος, τότε ο άνθρωπος επιθυμεί και ενεργεί όπως θέλει ο διάβολος. Αυτός (ο άνθρω-πος) δεν έχει την δύναμη να επιλέξη ένα από τους δύο καβαλάρηδες... αλλά οι κα-βαλάρηδες μάχονται μεταξύ τους για να κερδίσουν τη θέση επάνω στο ζώο». [Martin Luther, De Servo Arbitrio ,11784 B (Frank Scaef-fer, Χορεύοντας Μόνος, σ. 134).]

Επίσης οι αιρετικοί έχουν χάσει από το πνευματικό οπτικό τους πεδίο την κα-θολικότητα της αρετής. Αποτελεί χαρα-κτηριστικό γνώρισμα όλων των αιρέσεων όλων των εποχών το γεγονός ότι εστιά-ζουν την προσοχή τους σε ορισμένες αρε-τές, τις οποίες εξυμνούν και προβάλλουν με υπερβολή, ενώ άλλες τις αγνοούν, τις υποτιμούν και αδιαφορούν για την απόκτηση τους. Συμβαίνει σ' αυτούς ό,τι και στις μωρές παρθένες της παραβολής του Χριστού, οι οποίες ενώ κρατούσαν μία πο-σότητα από λάδι στα λυχνάρια τους, δεν κατώρθωσαν τελικά να μπουν στο σπίτι του Νυμφίου, επειδή δεν ήταν γεμάτα τα δοχεία

τους με λάδι. Αυτό σημαίνει ότι είχαν μερικές αρετές, όπως ήταν η παρθε-νία, αλλά δεν είχαν την καθολική αρετή, που χρειάζονταν για να σωθούν. Το ίδιο συμβαίνει και με όλους τους αιρετικούς.

Για παράδειγμα, οι διάφοροι αιρετικοί ομιλούν κατά κόρον και αφιερώνουν πολύ-τιμο χρόνο για την μελέτη και την διάδοση των Αγίων Γραφών, αλλά αγνοούν την αλήθεια, όπως φαίνεται από τις πολυποί-κιλες υποκειμενικές και διαστρεβλωμένες ερμηνείες τους. Ο άγιος Χρυσόστομος εν-τοπίζει την αιτία των ερμηνευτικών αι-ρετικών πλανών στην προκατειλημμένη και επιπόλαια εξέταση των βιβλικών κει-μένων. Παρατηρεί για τις συνήθειές τους:

«Διότι έτσι και οι αιρετικοί πλανώνται, επειδή (ερμηνεύοντας τις Άγιες Γραφές) ούτε τον σκοπό αυτών που ομιλούν εξετάζουν, ούτε τις συνήθειες αυτών που ακούουν».

Προβάλλουν με επίταση οι αιρετικοί την πίστη στον Θεό, άλλ' αδιαφορούν για την εσωτερική τους κάθαρση. Υπερτονίζουν την εκτέλεση καλών κοινωνικών έργων (δικαιοσύνη, φιλανθρωπία, περίθαλψη, φι-λοξενία κ. α.) και υποτιμούν την προσωπι-κή ταπείνωση. Ουσιαστικά είναι αδύνατο να υπάρχει ταπείνωση σε όσους εμμένουν στις αιρετικές τους πλάνες. Κατά τον άγιο Ιωάννη της Κλίμακος η ταπεινοφροσύνη είναι κατόρθωμα μόνον των πιστών, και μάλιστα με την προϋπόθεση ότι και αυτοί είναι κεκαθαρμένοι. Όμως η φανερή και, πολλές φορές, η κρυφή φιλοδοξία αποτε-λεί την βασική αιτία για την δημιουργία των αιρέσεων. Όπως σημειώνει ο άγιος Χρυσόστομος, «είναι τόσο μεγάλο κακό το πάθος της φιλοδοξίας για τα πρωτεία, ώστε αυτό γέννησε και τις αιρέσεις». [Εις Ιω. 38,5· PG 59, 218.] Το ίδιο ισχύει και για την ομογάλακτη αδελφή της, την κενοδοξία, η οποία «είναι ικανή να τυφλώσει και τα μάτια των σοφών, όταν δεν βρίσκονται σε εγρήγορση». Γενικώτερα, για τον άγιο πατέρα, «η μητέρα των αιρέσεων είναι η επιθυμία της φιλαρχίας» . [Εις Γαλ. 5,4· PG 61, 670] , όπως και κάθε πάθος που καθιστά ακάθαρτη την ψυχή. Κι αυτό συμβαίνει διότι «η εμπαθής ψυχή δεν μπορεί να αντιληφθή τίποτε το υψηλό και σπουδαίο, αλλά ωσάν να είναι θαμπωμένη από κάποια μεγάλη βλάβη υφίσταται την χειρίστη αμβλυωπία» [Εις Ιω. 24,3· PG 59, 148].

Γι αυτό ακριβώς «εκείνος που πρόκειται να συλλάβει την αλήθεια είναι απαραίτητο να διατηρεί τον εαυτό του καθαρό απ' όλα τα πάθη, διότι όποιος είναι απαλλαγμένος από αυτά θα απαλλαγή από την πλάνη και θα γνωρίσει την αλήθεια» [Εις Α' Κορ. 8,2· PG 61, 70]. Αξιζει να παρατηρήσουμε, ότι ο άγιος Χρυσόστομος όταν ομιλεί εδώ για την κάθαρση, τονί-ζει επίμονα ότι πρόκειται για απαλλαγή από όλα τα πάθη. Υπογραμμίζει δηλαδή την καθολικότητα ως βασικό γνώρισμα της πνευματικής αρετής.

Μία προσεκτική, λοιπόν, μελέτη όλης της παραπάνω διαλεκτικής του αγίου Χρυ-σοστόμου μας βοηθεί σημαντικά να προ-σεγγίσουμε βαθύτερα τόσο το εκκλησιαστι-κό ήθος, όσο και την ηθική των αιρετικών.

Είναι απαραίτητο να τονίσουμε, ότι υπάρχει τεράστια διαφορά ανάμεσα στις δύο αυτές πραγματικότητες. Στην Εκκλη-σία ομιλούμε πάντα για ήθος, ενώ στη φι-λοσοφία, στις θρησκείες και στις αιρέσεις γίνεται λόγος για συστήματα ηθικής. Το ήθος είναι ο τρόπος ζωής ως συνέπεια μιας εσωτερικής καταστάσεως του ανθρώπου, η οποία δημιουργείται από

συγκεκριμένη Πίστη. Για την Ορθόδοξη Εκκλησία η Πί-στη αυτή δεν είναι η ανθρώπινη αντίληψη των μελών της, αλλά αυτή που αποκαλύ-φθηκε από τον θεάνθρωπο Ιησού Χριστό, «η άπαξ τοις αγίοις παραδοθείσα πίστις».

Με βάση αυτή την Πίστη, το Άγιο Πνεύμα, που κατοικεί στην καρδιά των μελών της Εκκλησίας, εμπνέει σ' αυτά ένα συγκεκριμένο φρόνημα και μία συγκεκριμένη συμπεριφορά. Αυτό είναι το εκκλησιαστι-κό ήθος. Η ηθική, αντιθέτως, είναι ένα ανθρώπινο τεχνητό σύστημα κανόνων, με το οποίο επιβάλλεται ανθρωπίνως σε μία ομάδα ανθρώπων ένας συγκεκριμένος τρό-πος ζωής. Αυτός ο τρόπος και την πραγμα-τική παρουσία του Θεού αποκλείει και την ανθρώπινη ελευθερία καταργεί.

Η πνευματικότητα, η ελευθερία και η καθολικότητα της πνευματικής αρετής είναι αδύνατο να εκφραστούν από οποιοδήποτε σύστημα ηθικής, το οποίο ως ανθρώπινο κατασκεύασμα είναι ασθενές και περιορισμένο, ώστε να μην μπορεί ούτε την πνευματικότητα της αρετής να εμπνεύσει, ούτε την ελευθερία της να ανεχθεί, ούτε την καθολικότητά της να χωρίσει. Αντίθετα τα τρία αυτά στοιχεία είναι απόλυτα συμβατά με το εκκλησια-στικό ήθος, το οποίο διαθέτει την χριστοκεντρική ευρύτητα, την αγιοπνευματική έμπνευση και το κατ' εικόνα Θεού ελεύθε-ρο ανθρώπινο πρόσωπο. Όλα αυτά διαφο-ροποιούν την φυσική αρετή από την πνευ-ματική, την όντως αρετή, και εξηγούν με επάρκεια γιατί όσοι διαθέτουν κάποιες φυσικές αρετές, όπως πολλοί αιρετικοί, δεν μπορούν γι' αυτόν τον λόγο να έχουν στην αίρεσή τους και την αληθινή πίστη.

Από το περιοδικό ΔΙΑΛΟΓΟΣ - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ ΜΑΡΤΙΟΣ 2009, ΤΕΥΧΟΣ 55